Studia Politicae Universitatis Silesiensis 2026, T. 42, s. 3–20
ISSN 2353-9747 (wersja elektroniczna)
www.studiapoliticae.us.edu.pl
Data wpływu: 15.10.2025; data akceptacji: 25.11.2025
DOI: 10.31261/spus.22675

Obecny stan i przyszłość polskiej politologii w opiniach jej przedstawicielek i przedstawicieli: główne ustalenia badawcze i wnioski praktyczne

The Current State and Future of Polish Political Science in the Opinions of Its Representatives: Main Research Findings and Practical Conclusions

Piotr Obacz*

Tomasz Rosowski**

Abstrakt
Celem artykułu jest przedstawienie obrazu opinii polskich politolożek i politologów na temat właściwej im dyscypliny naukowej – nauki o polityce i administracji – odtworzonego na podstawie autorskich badań, z uwzględnieniem całościowego kontekstu, który wpływa na kształtowanie się percepcji, diagnoz, stanowisk pracowniczek i pracowników badawczo-dydaktycznych. W artykule syntetycznie omówiono główne ustalenia z badań przeprowadzonych w ramach projektu sfinansowanego ze środków Narodowego Centrum Nauki. Badania te miały

Abstract
The aim of this article is to present the current state of opinion among Polish political scientists on their academic discipline – political science and administration – based on original research, taking into account the overall context that influences the perceptions, diagnoses, and statements of research and teaching staff. The article provides a summary of the main findings of research conducted as part of a project funded by the National Science Centre. The research was meta-scientific in nature and fell within the research current: the study of

* Uniwersytet Jagielloński; https://orcid.org/0000-0001-6397-2569; piotr.obacz@uj.edu.pl

** Uniwersytet Jagielloński; https://orcid.org/0009-0002-4570-6886; tomasz.rosowski@student.uj.edu.pl

charakter metanaukowy i wpisują się w nurt badawczy *the study of political science as a discipline / sociology of political science*. Były realizowane metodą wywiadów swobodnych na grupach pracowniczek i pracowników badawczo-dydaktycznych pięciu polskich uniwersytetów. Dane uzyskane do analiz jakościowej i porównawczej zostały wyekstrahowane z materiału w postaci ponad 18 godzin wywiadów. W rezultacie możliwe było odtworzenie złożonego obrazu postaw, przekonań i opinii (wymiar poznawczy badań), a otrzymane wyniki pozwoliły sformułować praktyczne wnioski dotyczące zarządzania bieżącym funkcjonowaniem oraz rozwojem dyscypliny nauki o polityce i administracji w Polsce (wymiar praktyczny badań).

Słowa kluczowe: dyscyplina naukowa, badania metanaukowe, badania nad politologią, nauki o polityce i administracji, politologia

political science as a discipline / sociology of political science. It was conducted using the method of non-directive interviews with groups of scholars at five Polish universities. The data obtained for qualitative and comparative analyses was extracted from over 18 hours of interviews. As a consequence, it was possible to reconstruct a complex picture of the attitudes, beliefs, and opinions (cognitive dimension of the research), and the results obtained allowed for the formulation of practical conclusions concerning the management of the current functioning and development of the discipline of political science and administration in Poland (practical dimension of the research).

Keywords: scientific discipline, meta-scientific research, studies on political science, political science and administration, political science

Wprowadzenie: studia nad polską politologią jako dyscypliną naukową

Politologia – czy też w ujęciu formalnym: dyscyplina nauki o polityce i administracji (dalej: NoPiA) – jako dyscyplina naukowa i obszar badań ma szczególną wagę. Ocena ta wynika nie tylko z subiektywnych przekonań autorów artykułu, lecz także z opinii uczestniczek i uczestników badania, o którym traktuje niniejsze opracowanie. Politologia jest dyscypliną w znacznym stopniu przyczyniającą się do rozwoju wiedzy o społecznym wymiarze rzeczywistości dzięki analizom jej trwałego aspektu – polityki. Ta ostatnia stanowi niezwykle złożoną przestrzeń relacji międzyludzkich oraz decyzji i działań, które kształtują początek, wpływają na funkcjonowanie i określają przyszłość państwa, instytucji, ustrojów i systemów politycznych, partii, organizacji, ruchów, podziałów, konfliktów i porozumień, różnorakich struktur i form relacji społeczno-politycznych na wielu możliwych poziomach – od skali mikro do skali globalnej.

Polska politologia, podobnie jak inne dyscypliny naukowe, funkcjonuje w konkretnych okolicznościach prawnych, politycznych oraz związanych z utrwalonymi sposobami prowadzenia nauki i organizacji spraw wspólnot naukowych, a także

w określonych uwarunkowaniach wynikających z zarządzania uniwersytetem, nauką i dydaktyką. Z tego względu mierzy się z licznymi problemami i wyzwaniami, nieobojętnymi ani dla stanu i rozwoju dyscypliny naukowej jako takiej, ani dla ludzi, którzy ją współtworzą. Dlatego właśnie badania metanaukowe, wpisujące się – jak w omawianym tu przypadku – w szeroki i zróżnicowany nurt dociekań zwany *the study of political science as a discipline* (bądź *sociology of political science*) są tak istotne: pozwalają rozpoznać postawy i poglądy, sposoby myślenia i kierunki działania przedstawicielek i przedstawicieli dyscypliny NoPiA. Badania tego rodzaju dostarczają ważnej poznawczo i praktycznie wiedzy na temat życia dyscypliny i osób w tym dynamicznym procesie uczestniczących. Diagnozy sytuacji nauki polskiej i stanu dyscypliny NoPiA, oceny jej perspektyw, postawy wobec reprezentowanej dyscypliny i środowiska akademickiego, poglądy na organizację uniwersytetów i nauki etc. mają kluczowe znaczenie, gdy celem jest rekonstrukcja szczegółowego obrazu sytuacyjnego dyscypliny naukowej. Wobec powyższego jako cel artykułu określono charakterystykę opinii polskich politolożek i politologów dotyczących ich dyscypliny – nauki o polityce i administracji – odtworzonego na podstawie autorskich badań, z uwzględnieniem całościowego kontekstu, który rzutuje na kształtowanie się percepcji, diagnoz, stanowisk pracowniczek i pracowników badawczo-dydaktycznych.

Wiele czynników wpływa na percepcję politolożek i politologów oraz na formułowane przez nich diagnozy i oceny, a także na to, jak się czują jako członkinie i członkowie życia akademickiego i jakie „strategie" funkcjonowania przyjmują w swoich środowiskach zawodowych. Dyskusje nad owymi czynnikami i uwarunkowaniami z nich wynikającymi – politycznymi, prawnymi, środowiskowymi, organizacyjnymi, związanymi z zarządzaniem – toczą się wśród przedstawicielek i przedstawicieli NoPiA nieustannie, czego dowodzą liczne publikacje i komentarze (tylko z ostatnich lat zob. np. Blok, 2020; Filipowicz, 2017, 2022; Janowski, b.d.; Karwat i Pierzchalski, 2022; Obacz, 2020, 2023, 2024; Pierzchalski, 2018, 2022; Witkowski, 2022; Żukowski, 2021). Dyskusje te nakładają się na debaty na temat tożsamości, rozwoju i przyszłości politologii w Polsce, przy czym pierwszych od drugich niepodobna oddzielić (zob. np. Laska, 2023; Pierzchalski, 2014; Ścigaj, 2023a, 2023b; Węgrzecki, 2023; a także American Political Science Association, 2011; Eisfeld, 2012; Eisfeld i Pal, 2010; Karwat, 2021a, 2021b; Szewczak, 2017). Tym ważniejsze okazuje się sukcesywne podejmowanie pogłębionych badań empirycznych nad politologią jako dyscypliną naukową. Co paradoksalne, nie były one jednak prowadzone w naszym kraju od trzynastu lat, czyli od czasu badań i opublikowania monografii *Kim jesteś, politologu? Historia i stan dyscypliny w Polsce* Barbary Krauz-Mozer, Piotra Borowca i Pawła Ścigaja (2012). Badania omawiane w niniejszym artykule wypełniają oczywistą lukę, jaka powstała w ciągu ponad dekady, a jednocześnie są wyrazem innego podejścia metodologicznego i merytorycznego aniżeli zastosowane przez wymienionych troje autorów z ośrodka krakowskiego.

Odpowiadając na potrzebę (i zarazem oczekiwanie) badań metanaukowych nad polską politologią, zespół w składzie: dr Piotr Obacz, lic. Dagmara Cichoń, Wiktoria Szczerbak i lic. Tomasz Rosowski zrealizował projekt badawczy pt. „Obecny stan i przyszłość polskiej politologii w opiniach jej przedstawicielek i przedstawicieli. W poszukiwaniu podstaw kształtowania procesów rozwojowych dyscypliny nauki o polityce i administracji w Polsce", sfinansowany przez Narodowe Centrum Nauki (nr decyzji: 2024/08/X/HS5/00097); grant został przyznany w ramach konkursu „Miniatura" 8. Dzięki przeprowadzonym badaniom możliwe stało się odtworzenie złożonego obrazu postaw, przekonań i opinii polskich politolożek i politologów na temat właściwej im dyscypliny naukowej (wymiar poznawczy), a uzyskane wyniki pozwoliły również sformułować rekomendacje dotyczące zarządzania bieżącym funkcjonowaniem oraz rozwojem dyscypliny nauki o polityce i administracji w Polsce (wymiar praktyczny). Ponieważ całe badanie i jego wyniki zostały szczegółowo i wyczerpująco przedstawione w recenzowanej monografii naukowej (Obacz, Cichoń, Szczerbak i Rosowski, 2025 – dalej: *Raport*, 2025), na podstawie której opracowano także ten artykuł, zaprezentowano w nim jedynie główne konkluzje w postaci podsumowań wyników weryfikacji hipotez badawczych. Zawarto tu również wybrane wnioski praktyczne, których wysunięcie umożliwiła odpowiedzialna interpretacja bogatego materiału badawczego. Pozostaje mieć nadzieję, że niniejsza praca posłuży jako zachęta do zapoznania się z monograficznym ujęciem autorskich badań, nade wszystko zaś – jako zachęta do rozległej debaty politologicznej, a niewykluczone, że i do konkretnych decyzji w sprawie dalszego rozwoju dyscypliny NoPiA.

Założenia metodologiczne badania

Badanie realizowano metodą wywiadów grupowych o ograniczonym poziomie standaryzacji i ustrukturyzowania (tj. wywiadów swobodnych), a zatem nadano mu charakter jakościowy. Wywiady przeprowadzono na pięciu uniwersytetach – kolejno na Uniwersytecie Jagiellońskim, Uniwersytecie Wrocławskim, Uniwersytecie Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie oraz Uniwersytecie Warszawskim. Dobór próby opierał się na zasadzie dobrowolności udziału, czyli na indywidualnych decyzjach politolożek i politologów. W badaniach uczestniczyło łącznie 17 osób spośród 359 pracowniczek i pracowników badawczo-dydaktycznych właściwych jednostek wymienionych uniwersytetów, którzy byli przypisani do dyscypliny NoPiA (wszystkie osoby, które zgłosiły się do badań, reprezentowały ją w 100%, tj. nie dzieliły przypisania do NoPiA z innymi dyscyplinami w różnych proporcjach). Sumaryczna długość przeprowadzonych wywiadów wynosi 18 godzin 10 minut.

Tabela 1

Liczba pracowniczek i pracowników NoPiA w podziale na uniwersytety

Uczelnia	Jednostka	Liczba pracowników badawczo-dydaktycznych	Liczba pracowników badawczo-dydaktycznych NoPiA 100%	Liczba pracowników badawczo-dydaktycznych NoPiA 75%/25%	Liczba pracowników badawczo-dydaktycznych NoPiA 50%/50%	Liczba pracowników badawczo-dydaktycznych NoPiA 25%/75%	Liczba uczestników badania
Uniwersytet Jagielloński	Instytut Nauk Politycznych i Stosunków Międzynarodowych	68	27	3	2	6	2 (z INPiSM)
	[ogółem Wydział Studiów Międzynarodowych i Politycznych]	[224]	[66]	[15]	[2]	[13]	
Uniwersytet Wrocławski	Instytut Politologii	48	42	4	–	2	4
Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy	Wydział Nauk o Polityce i Administracji	31	25	4	2	–	3
Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie	Instytut Nauk o Polityce i Administracji	40	40	–	–	–	3
Uniwersytet Warszawski	Wydział Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych	172	82	8	17	–	5
Łącznie		**359**	**216**	**19**	**21**	**8**	**17**

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 2

Profil uczestniczek i uczestników badania

Uczelnia	Liczba uczestników badania	Liczba osób ze stopniem doktora	Liczba osób ze stopniem doktora habilitowanego	Liczba profesorów uczelni	Liczba osób z tytułem profesora	Przynależność do NoPiA 100%	Wskazane inne dyscypliny		
							Przynależność do NoPiA i innej dyscypliny 75%/25%	Przynależność do NoPiA i innej dyscypliny 50%/50%	Przynależność do NoPiA i innej dyscypliny 25%/75%
Uniwersytet Jagielloński	2	1	–	1	–	2	–	–	–
Uniwersytet Wrocławski	4	4	–	–	–	4	–	–	–
Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy	3	3	–	–	–	3	–	–	–
Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie	3	2	–	–	1	3	–	–	–
Uniwersytet Warszawski	5	–	2	2	1	5	–	–	–
Łącznie	**17**	**10**	**2**	**3**	**2**	**17**	–	–	–

Źródło: opracowanie własne.

Podczas wywiadów prowadzący dysponowali formularzem, na który składało się 37 pytań, podzielonych na następujące sekcje (obszary) tematyczne:

I. Pytania otwierające.
II. Stosunek do dyscypliny NoPiA.
III. Ocena stanu dyscypliny; ocena problemów i wyzwań stojących przed dyscypliną NoPiA.
IV. Miejsce dyscypliny NoPiA w systemie nauki polskiej i w układzie dyscyplin naukowych.
V. Organizacja dyscypliny NoPiA.
VI. Przedmiot, kierunki oraz cele i funkcje badań politologicznych.
VII. Cele kształcenia politologicznego.
VIII. Zarządzanie rozwojem dyscypliny.

Ze względu na charakter metody badawczej prowadzący spotkania nie „odpytywali" osób badanych z kolejnych zagadnień; pytania z formularza wywiadu stanowiły wskazówki dotyczące tego, czego chciano się dowiedzieć, co starano się poznać za pomocą wypowiedzi uczestniczek i uczestników. Uzależniano więc sposób zadawania pytań i ich kolejność od dynamiki rozmowy oraz od kierunków, w jakich zmierzała dyskusja – prowadzący wywiady dostosowywali się do uczestniczek i uczestników, nie ingerowali w ich wypowiedzi i umożliwiali im swobodne wyrażanie opinii.

Procedura badawcza obejmowała następujące etapy: wywiady – przetwarzanie materiału z wywiadów i przygotowanie ich do kodowania – kodowanie (metodą *in vivo*) – analiza jakościowa – analiza porównawcza (dane z jednego badania w stosunku do danych z innych) – analiza porównawcza wyników uzyskanych z całości badań z wynikami badania ankietowego zrealizowanego w pierwszym kwartale 2023 r. (zob. Obacz, 2024) – interpretacja – wnioski.

W związku z przyjętym założeniem, że badaną przez nas rzeczywistość najlepiej pojmują jej podmioty, które tej rzeczywistości doświadczają i ją współtworzą, złożony przedmiot badania przedstawia się następująco:

– stosunek polskich politolożek i politologów do właściwej im dyscypliny naukowej oraz ocena jej obecnego stanu i perspektyw;
– postrzeganie problemów i wyzwań stojących przed dyscypliną NoPiA (dotyczących m.in. sfery naukowej/badawczej, dydaktycznej, organizacyjnej, środowiska politologicznego), zarówno obiektywnych, jak i ujmowanych subiektywnie;
– opinie i postawy dotyczące organizacji nauki, uniwersytetów oraz dyscypliny NoPiA i jej miejsca w systemie nauki i układzie dyscyplin naukowych;
– opinie o sposobach prowadzenia badań politologicznych i kształcenia politologicznego;
– zdolność do identyfikacji nowych trendów naukowych i tematów badawczych w ramach dyscypliny, a także szerzej – nauk politycznych;

– stanowisko wobec rozwoju dyscypliny w ujęciu formalnym, strukturalnym, naukowym etc.

Za cele opisywanych tu badań przyjęto zaś:

– wysondowanie opinii i postaw, uzyskanie w nie wglądu i rozeznanie się w sposobach rozumowania politolożek i politologów, a w konsekwencji uchwycenie prawidłowości;
– lepsze, pogłębione zrozumienie różnorodnych poglądów przedstawicielek i przedstawicieli dyscypliny nauki o polityce i administracji w Polsce;
– wniknięcie w meandry funkcjonowania nauki polskiej i samej dyscypliny NoPiA oraz rodzących się na ich tle znaczeń, wyrażanych poprzez opinie, postawy, diagnozy, stanowiska;
– określenie możliwości i zasadności kolejnych badań lokujących się w nurcie wskazanym we wstępie oraz „przetarcie szlaku" ich realizatorom;
– ustalenie, czy wybrana metoda może być odpowiednia do innych, pogłębionych badań w tej materii.

Wobec złożonego przedmiotu dociekań i wielości celów poznawczych zostały postawione następujące pytania badawcze:

1. Jaki jest stosunek polskich politolożek i politologów do właściwej im dyscypliny naukowej?
2. Jak kształtują się oceny stanu dyscypliny NoPiA oraz jak na tym tle są postrzegane jej potencjał i przyszłość? W szczególności: jak wygląda postrzeganie różnorakich procesów, problemów i wyzwań związanych z funkcjonowaniem dyscypliny NoPiA w wymiarze organizacyjnym, naukowym, dydaktycznym i środowiskowym?
3. Jakie są opinie i postawy politolożek i politologów dotyczące organizacji nauki w Polsce, polskich uniwersytetów oraz miejsca dyscypliny NoPiA w systemie nauki i układzie dyscyplin naukowych?
4. Czy na podstawie uzyskanych danych można sformułować wnioski praktyczne dotyczące procesów rozwojowych dyscypliny NoPiA?

Nawiązując do tychże pytań, postawiono łącznie dwanaście hipotez badawczych. Dalej syntetycznie zostały omówione wyniki ich weryfikacji oraz przedstawione zwięzłe odpowiedzi na pytania badawcze. Szczegółowe tabele wyników – kodowane wypowiedzi osób badanych – umieszczono w *Raporcie* (2025, s. 230–255).

Wyniki badań – weryfikacja hipotez i odpowiedzi na pytania badawcze

H1: Polskie środowisko politologiczne myśli o swojej dyscyplinie w sposób rutynowy, na co mają wpływ przede wszystkim ciągłość dotychczasowych doświadczeń zawodowych, w tym wieloletnia praca na danym uniwersytecie, oraz wąskie specjalizacje.

Sposoby myślenia osób badanych są ustabilizowane i nie sugerują tendencji do zasadniczych przewartościowań czy rewizji własnego stanowiska. Na podstawie wywiadów można stwierdzić, że na stabilność perspektywy oglądu dyscypliny NoPiA składają się czynniki takie jak ciągłość pracy w jednym miejscu (na konkretnym uniwersytecie), przyzwyczajenia związane z uczestnictwem w życiu akademickim czy wieloletnie doświadczenia zawodowe. Wraz z tymi czynnikami w odpowiedziach badanych dominowały generalnie pozytywne odczucia wobec dyscypliny NoPiA.

Uwagę zwracają opinie osób wyrażających świadomość wielu wyzwań i problemów, z którymi mierzy się polskie środowisko akademickie reprezentujące dyscyplinę NoPiA. Owa świadomość wraz z konstruktywną krytyką negatywnych zjawisk wewnątrz i na zewnątrz dyscypliny pozwalają na wniosek, że badani nie myślą o niej zupełnie rutynowo. Refleksje nad zmianami, jakie zaszły w środowisku, oraz nad jego potencjalną przyszłością nie wpasowują się w schematyczny sposób myślenia. Jest to przesłanka do uznania powyższej hipotezy za zweryfikowaną negatywnie (*Raport*, 2025, s. 38–41, 62–63, 82–83, 105–106, 124–126).

H2: Stosunek politolożek i politologów do właściwej im dyscypliny naukowej oscyluje między postawą umiarkowaną a postawą pozytywną.

Wypowiedzi badanych odzwierciedlają różne doświadczenia zawodowe oraz przemyślenia dotyczące środowiska pracy i dyscypliny NoPiA, lecz ujawniły zasadniczo pozytywne emocje: zadowolenie, entuzjazm, optymizm. Wymienione emocje, pomimo wszystkich krytycznych spostrzeżeń na temat procesów wewnątrz dyscypliny i w jej otoczeniu, dominują wśród osób badanych – stąd hipoteza została uznana za zweryfikowaną pozytywnie (*Raport*, 2025, s. 36–38, 61–62, 81–83, 105–106, 124–127).

H3: Oceny stanu dyscypliny NoPiA mają charakter krytyczny bądź negatywny.

Po przeanalizowaniu uzyskanych danych najpierw nasuwa się wniosek, że w tej materii obraz opinii jest bardzo złożony. Jak wspomniano powyżej, wiele wypowiedzi było nacechowanych krytycyzmem zarówno wobec niepożądanych zjawisk w otoczeniu dyscypliny NoPiA, jak i wobec pewnych tendencji w jej obrębie. Mimo to opinie badanych dotyczące rozwoju i przyszłości politologii, jej społecznej roli oraz znaczenia dyscypliny NoPiA w systemie nauki polskiej odzwierciedlają bardzo przychylne i zdecydowanie pozytywne przekonania. Oceny stanu NoPiA nie były więc jednoznacznie ujemne, a krytyczne uwagi

nie prowadziły wyłącznie do pesymistycznych wniosków. Z tego powodu trzecia hipoteza może zostać uznana za zweryfikowaną negatywnie (*Raport*, 2025, s. 39–42, 65–68, 84–88, 106–108, 126–128).

H4: Oceny stanu dyscypliny NoPiA oraz jej przyszłości wiążą się z relatywnie wąskim pojmowaniem własnej dyscypliny przez badanych – wyizolowaniem jej z globalnych trendów rozwojowych nauk politycznych.

Badania opierały się na wywiadzie swobodnym, a więc polegano w nich na samodzielnym interpretowaniu pytań, które jedynie nakierowywały tok rozmowy na określone tematy i zagadnienia. Pomimo „swobody" wynikającej z charakteru wywiadu badani nie decydowali się na próbę pozycjonowania rozważań o NoPiA w szerszym ujęciu. Odniesienia do kontekstu regionalnego, europejskiego czy światowego pojawiały się sporadycznie i nie reprezentowały bardziej rozwiniętej refleksji nad funkcjonowaniem i rozwojem nauk politycznych, która wykraczałaby poza granice polskiego środowiska NoPiA.

Powyższe obserwacje sugerują pozytywną weryfikację hipotezy. Niemniej tę odpowiedź wypada opatrzyć komentarzem dotyczącym przesłanek, jakimi mogli się kierować badani. Warto się zastanowić, dlaczego niechętnie stosowali odwołania do kontekstu zagranicznego, skoro politolożki i politolodzy z Polski uczestniczą w światowej wymianie wiedzy, w inicjatywach publikacyjnych czy w transnarodowych procesach badawczych, co kazałoby oczekiwać, że odniesienia wykraczające poza wymiar wewnętrzny polskiego środowiska NoPiA będą występować w sposób naturalny (*Raport*, 2025, s. 38–45, 65–69, 80–90, 106–112, 124–133).

H5: Stosunek politolożek i politologów do obecnego podziału dyscyplin naukowych (w dziedzinie nauk społecznych) jest jednoznacznie negatywny.

Aktualny podział dyscyplin naukowych w kontekście nauk społecznych badani oceniają jednoznacznie ujemnie. Bardzo negatywnie opisują następstwa tzw. reformy gowinowskiej z 2018 r. Na tej podstawie można wywnioskować, że piąta hipoteza została zweryfikowana pozytywnie (*Raport*, 2025, s. 42–44, 67–69, 87–90, 109–112, 130–135).

H6: Politolodzy i politolożki dostrzegają pewne wady obecnych uwarunkowań strukturalno-organizacyjnych polskich uniwersytetów i dyscypliny NoPiA w ich ramach, ale nade wszystko czują się w nich bezpiecznie i nie widzą potrzeby poważniejszych reform.

Podobnie jak w przypadku wielu innych wypowiedzi również w tym względzie prezentowany jest złożony obraz opinii. Pojawiły się liczne postulaty zmian, a do najczęstszych należały: debiurokratyzacja życia akademickiego, zwiększenie finansowania nauki, zrewidowanie Prawa o szkolnictwie wyższym i nauce z 2018 r. wraz z postulatem przekształcenia struktur organizacyjnych uczelni, wspieranie przedsięwzięć z pogranicza nauki i dydaktyki na uniwersytetach, a także modyfikacja bądź całkowite zniesienie aktualnego modelu ewaluacji pracowniczek i pracowników. Wraz z owym wachlarzem postulatów w wypowiedziach

badanych ujawniły się postawy takie jak przywiązanie do zakładów i katedr, opór wobec kolejnej „rewolucyjnej" zmiany w funkcjonowaniu uczelni czy potrzeba poczucia stabilności w pracy. Pomimo to duża liczba uwag krytycznych i postulatów działań naprawczych zdają się sugerować, że szósta hipoteza została zweryfikowana negatywnie (*Raport*, 2025, s. 38–50, 65–71, 80–95, 106–117, 124–138).

H7: Oceny stopnia integracji polskiego środowiska politologicznego są negatywne.

Wiele spostrzeżeń i ocen wraz z argumentacją okazało się uniwersalnych, tzn. formułowali je badani we wszystkich ośrodkach uniwersyteckich, gdzie były przeprowadzane wywiady. W wypowiedziach powtarzały się zdania na temat zjawisk, które świadczą o słabnącym zintegrowaniu środowiska NoPiA. Wymieniano m.in. jego atomizację, napięcia międzypokoleniowe, brak szerokiej wymiany opinii oraz rzetelnej krytyki naukowej, „kolesiostwo", brak transparentności czy też mocno zawężoną współpracę badawczą.

Przychylne oceny poziomu zintegrowania środowiska NoPiA dotyczyły raczej otoczenia bliskiego akademikom, np. w obrębie katedry lub zakładu. Pozytywnie oceniono także ewolucję, jaką przeszło polskie środowisko politologiczne w porównaniu z poprzednimi dekadami. Pomimo tychże przychylnych opinii szerszy obraz zjawiska sugeruje, że polscy politolodzy i politolożki są świadomi tendencji dezintegracyjnych wewnątrz swojego środowiska. Prowadzi to do zweryfikowania hipotezy pozytywnie (*Raport*, 2025, s. 43–45, 66–70, 87–88, 108–114, 129–133).

H8: Polscy politolodzy i politolożki myślą rutynowo o możliwościach badawczych i potencjale naukowym dyscypliny NoPiA, w związku z czym znikają im z pola widzenia nowe, nieoczywiste, kontrowersyjne, rzadko poruszane problematy badawcze.

Na podstawie zebranych danych można stwierdzić, że uczestniczki i uczestnicy badań podzielają przekonanie o znaczeniu naukowym oraz społecznej roli dyscypliny NoPiA. Podkreślają jej potencjał naukowy, który wyraża się w funkcji wyjaśniania fenomenów społeczno-politycznych. Głoszący owe poglądy potrafili je uzasadnić, lecz w całokształcie opinii nie przebiły się wyraźnie „innowacje" w przedmiocie zainteresowań. Badani na ogół nie wskazywali tematów, które rozszerzyłyby perspektywę ich dyscypliny; podawali tylko pojedyncze takie przykłady.

Pominięcie wielu nieoczywistych tematów badawczych lub takich, które dotychczas były uważane za kontrowersyjne, ale w nauce światowej już tak traktowane nie są, może wynikać zarówno z przystosowania się do pracy w relatywnie wąskich specjalizacjach, jak i z braku odczuwania potrzeby, by wykraczać poza dane ramy teorii. Powyższe aspekty wypowiedzi badanych pozwalają zweryfikować hipotezę pozytywnie (*Raport*, 2025, s. 49–50, 78, 95, 116–117, 136–137).

H9: Oceny wartości pracy klasterowej są negatywne, krytyczne lub umiarkowane.

We wszystkich ośrodkach akademickich, gdzie przeprowadzono wywiady, przeważały dodatnie opinie o modelu pracy w klasterach – blokach tematycznych. Zostały one uznane za alternatywę dla obecnej organizacji struktur uczelni, a badani wykazali na nią otwartość. Pomimo pewnych zastrzeżeń dotyczących takiej formy pracy oraz braku jednoznacznego postulatu, by owo rozwiązanie implementować, uczestniczki i uczestnicy wywiadów chętnie wymieniali argumenty, dlaczego klasterowy model organizacji uczelni jest wartościową formułą. Z tego powodu hipoteza dziewiąta została zweryfikowana negatywnie (*Raport*, 2025, s. 46–49, 70–71, 92–95, 112–116, 135).

H10: Stosunek politolożek i politologów do pracy inter- i transdyscyplinarnej oscyluje między stanowiskiem negatywnym, krytycznym i umiarkowanym.

Badani wskazali w swoich odpowiedziach na wzbogacający charakter tego modelu współpracy naukowej. Interdyscyplinarność jest dla nich czymś naturalnym w kontekście celów obserwacji w dyscyplinie NoPiA. Jednocześnie uczestniczki i uczestnicy wywiadów mieli szereg uwag dotyczących takiego modelu współpracy naukowej. Były to m.in. zastrzeżenia wobec celowości badań interdyscyplinarnych, ich efektywności w wymiarze epistemologicznym, a także wobec problemów wynikających z dostosowania metodologii, terminologii czy teorii do danych badań. Mimo wymienionych zastrzeżeń interdyscyplinarność jest na ogół oceniana dodatnio (choć w niektórych przypadkach w sposób powściągliwy). Pozytywna ocena wyłania się również wtedy, gdy uwzględni się generalnie przychylny stosunek badanych do klasterowego modelu organizacji nauki. Czynniki te świadczą o negatywnym zweryfikowaniu hipotezy (*Raport*, 2025, s. 46–49, 69–70, 93–96, 114–116, 135–137).

H11: Opinie na temat celów kształcenia politologicznego nie pozwalają wyciągnąć jednoznacznych wniosków praktycznych dotyczących organizacji dydaktyki.

Według osób badanych obecne cele kształcenia politologicznego są tożsame z tymi, które można określić jako „pożądane". Oznacza to, że pierwsze pokrywają się z drugimi: aktualne programy studiów są dokładnie takie, jakie „być powinny". Ponieważ wniosek praktyczny płynący z powyższej opinii wyraża brak konieczności zmian, hipotezę uznano za zweryfikowaną negatywnie (*Raport*, 2025, s. 50–53, 71–73, 95–97, 117–119, 137–138).

H12: Politolożki i politolodzy nie widzą potrzeby włączania osób studiujących w procesy badawcze.

Uczestniczki i uczestnicy badań wyrazili pogląd, że włączanie osób studiujących w procesy badawcze może być korzystne dla obu stron współpracy. Twierdzili, że takie badania są ważne, a ich efekty naukowe mogą się okazać bardzo wartościowe. Na ogół przychylnym stanowiskom towarzyszyły jednak liczne zastrzeżenia i wątpliwości wobec kooperacji między środowiskiem studenckim a pracownikami uczelni. Przykładowe argumenty to m.in. potrzeba tworzenia

właściwych warunków instytucjonalnych, finansowych i formalnych oraz znalezienie przedmiotu badań, który potencjalnie zaangażuje osoby studiujące.

Padł także argument, że wymagana jest sama chęć takich osób, by nawiązać współpracę. Pojawił się on kilkukrotnie w wypowiedziach, co może świadczyć o powielaniu pewnego stereotypu leniwego studenta. Opinie badanych sugerują wniosek, że w sposobie ich myślenia dominowała perspektywa pracownika uczelni, z pominięciem punktu widzenia drugiej strony potencjalnej kooperacji. W takiej perspektywie brakuje inicjatywy, by przełamać bariery utrudniające współpracę ze środowiskiem studenckim: czy to poprzez próbę przekraczania niedostatecznych warunków, motywowanie osób studiujących do podjęcia wysiłku, czy samo zaproszenie do wspólnych badań. Przypuszczalnie można zinterpretować jako znamienny fakt, że wśród wypowiedzi uczestniczek i uczestników wywiadu pojawiały się znikome przykłady własnych doświadczeń tego rodzaju współpracy badawczej. Zdaje się, że włączanie osób studiujących w procesy badawcze pozostaje w opiniach badanych na poziomie deklaratywnym. Wskazywana jest istotna wartość takiej współpracy, lecz każdej przychylnej opinii towarzyszy szereg zastrzeżeń. Zniuansowane odpowiedzi wraz z brakiem wyraźnych postulatów sugerują, by uznać dwunastą hipotezę za nierozstrzygniętą w sposób jednoznaczny (*Raport*, 2025, s. 53–55, 73–74, 97–98, 118–119, 138–140).

Przedstawione tu zwięzłe omówienie weryfikacji hipotez dostarcza informacji, jak kształtują się odpowiedzi na pytania badawcze. Są one następujące:

1. Jaki jest stosunek polskich politolożek i politologów do właściwej im dyscypliny naukowej?

Stosunek ten jest zasadniczo pozytywny. Badane i badani zdają się entuzjastkami i entuzjastami politologii i wykonywanego przez siebie zawodu, dostrzegają ich znaczenie i rolę społeczną, raczej optymistycznie spoglądają na przyszłość dyscypliny NoPiA. Niemniej politolożki i politolodzy identyfikują wiele problemów, wyzwań i procesów, które negatywnie wpływają na NoPiA. Należą do nich m.in. niedofinansowanie nauki, podział dyscyplin naukowych, „punktoza", „grantoza" i system ewaluacji, biurokratyzacja życia akademickiego, niekorzystne decyzje polityczne, jak również społeczna percepcja politologii, podziały i napięcia w środowisku, brak rozległej współpracy i debaty naukowej. Wszystko to rzutuje na postawy przedstawicielek i przedstawicieli polskiej politologii, lecz wydaje się, że krytyczne przemyślenia na temat różnych problematycznych zjawisk na gruncie NoPiA i w życiu akademickim nie podważają ogólnie pozytywnego nastawienia do analizowanej dyscypliny.

2. Jak kształtują się oceny stanu dyscypliny NoPiA oraz jak na tym tle są postrzegane jej potencjał i przyszłość? W szczególności: jak wygląda postrzeganie różnorakich procesów, problemów i wyzwań związanych z funkcjonowaniem dyscypliny NoPiA w wymiarze organizacyjnym, naukowym, dydaktycznym i środowiskowym?

Jak już nadmieniono, oceny są złożone. Czasem z wypowiedzi uczestniczek i uczestników wywiadów można było wyprowadzić wniosek o pewnej ambiwalentności ocen stanu dyscypliny NoPiA, jednak są one zasadniczo pozytywne – nawet pomimo licznych krytycznych spostrzeżeń. Politolożki i politolodzy dostrzegają niuanse uwarunkowań, w jakich istnieje polska politologia, zarówno to, co w nich dobre, jak i to, co problematyczne lub dysfunkcjonalne, i w ich ramach czy też w odniesieniu do nich potrafią formułować swoje diagnozy, oceny i opinie.

3. Jakie są opinie i postawy politolożek i politologów dotyczące organizacji nauki w Polsce, polskich uniwersytetów oraz miejsca dyscypliny NoPiA w systemie nauki i układzie dyscyplin naukowych?

Co się tyczy kwestii organizacji nauki w naszym kraju, a także zarządzania uniwersytetami, uczestniczki i uczestnicy badania przedstawili szereg uwag krytycznych, uprawomocnionych przez rzetelne, obiektywne odniesienia do faktów. Krytyczne spostrzeżenia dotyczyły – jak już wspomniano – m.in. decyzji politycznych, podziału dyscyplin naukowych, finansowania nauki, biurokratyzacji życia akademickiego czy różnych procesów w środowisku politologicznym. Niemniej politolożki i politolodzy „odnajdują się" w owych warunkach, mimo pewnych problematycznych zjawisk wciąż dobrze się czują w miejscu pracy, są zadowoleni z pełnionej roli społecznej badaczy-dydaktyków, postrzegają dyscyplinę NoPiA jako rozwijającą się i perspektywiczną oraz mającą wysoki status w obrębie dziedziny nauk społecznych.

4. Czy na podstawie uzyskanych danych można sformułować wnioski praktyczne dotyczące procesów rozwojowych dyscypliny NoPiA?

Tak, jest to możliwe. Całokształt uzyskanych danych upoważnia do sformułowania wniosków praktycznych.

Podsumowanie i wnioski praktyczne z przeprowadzonego badania

Badania, które omówiono w niniejszym artykule, pozwoliły odtworzyć złożony obraz przekonań, postaw i opinii polskich politolożek i politologów na temat dyscypliny NoPiA oraz kontekstu, w jakim ona funkcjonuje. Dzięki wywiadom uzyskano wgląd w sposoby myślenia i percepcji różnych zjawisk i procesów. Zgromadzone dane umożliwiają lepsze zrozumienie tego, co zachodzi w „życiu" dyscypliny NoPiA. Kolejne podobne, pogłębione badania – również z użyciem innych metod i uwzględniające inne aspekty przedmiotu zainteresowania badań metanaukowych – są jednak niezbędne, aby uchwycić dynamikę funkcjonowania i zmian dyscypliny NoPiA, jej kontekstu, a także postaw jej przedstawicielek i przedstawicieli.

Przeprowadzone badania można zakwalifikować do grupy badań eksploracyjnych, choć należy zwrócić uwagę, że nabrały one eksploracyjnego charakteru przez relatywnie niedużą próbę, która wyłoniła się na podstawie dobrowolnych decyzji o udziale w wywiadach. Jak zwykle bywa w przypadku takich badań jakościowych, pojawia się pytanie o reprezentatywność wyników, możliwość ich ekstrapolacji na całą populację – tu: środowisko politologiczne w Polsce. Według autorów niniejszego opracowania uprawnione jest dokonanie uogólnień, gdy uwzględni się, po pierwsze, te części treści wypowiedzi, które odzwierciedlają próby obiektywnego spojrzenia na dyscyplinę NoPiA w szerokim kontekście instytucjonalnym, ogólnoakademickim, prawnym etc., po drugie, wyniki badania ankietowego, z którymi porównywano dane z wywiadów (*Raport*, 2025, s. 171–186), po trzecie, ogólne i szczegółowe diagnozy i oceny sytuacji dyscypliny wyrażone w publikacjach naukowych politolożek i politologów. Wyniki badań przeprowadzonych w ramach omawianego tu projektu można zatem ekstrapolować na całe środowisko politologiczne – przynajmniej w pewnym, acz znaczącym zakresie.

Ponadto całokształt uzyskanych danych pozwala wysnuć wnioski praktyczne dotyczące dalszego funkcjonowania i rozwoju dyscypliny NoPiA, a także sposobów zarządzania strukturami akademickimi, sferą nauki i dydaktyki oraz ich organizacji. Rekomendacje takie szczegółowo przedstawiono w *Raporcie* (2025, s. 198–204), pozostaje więc jedynie zasygnalizować te, które autorom opracowania wydają się najważniejsze:

1. Warto rozważyć przekształcenia struktur wydziałów w kierunku większej elastyczności, m.in. poprzez ich „spłaszczenie" polegające na zniesieniu mniejszych podjednostek (katedr i zakładów).
2. W związku z powyższym godne rozważenia byłoby wprowadzenie i promowanie formuły pracy klasterowej – współpracy badawczej w ramach ogólnych i obszernych pól tematycznych, które nie będą wyznaczane przez granice katedr i zakładów.
3. Ze wszech miar pożądane jest promowanie i wspieranie współpracy interdyscyplinarnej i transdyscyplinarnej, aby zwiększyć efektywność naukową (badawczą).
4. Należy wypracować nowe mechanizmy integracji środowiska politologicznego. Wiąże się z tym wyzwaniem m.in. zrewidowanie formuł konferencji i kongresów naukowych, form i płaszczyzn międzyinstytucjonalnej współpracy badawczej czy funkcjonowania towarzystw naukowych.
5. Zdecydowanie powinno się zachęcać pracowniczki i pracowników do zmiany postawy wobec włączania osób studiujących w procesy badawcze, a jednocześnie zachęcać te osoby do prowadzenia badań i realizacji projektów. Trzeba również stwarzać formalne i finansowe możliwości wcielania w życie wszelkich inicjatyw, które mogłyby połączyć trud badawczy pracowniczki/pracownika i osób studiujących.

6. Gruntownego przemyślenia wymagają faktyczne cele kształcenia na kierunku politologia.
7. Potrzebna jest systematyczna kampania informacyjna dotycząca znaczenia i roli dyscypliny NoPiA oraz studiów politologicznych.
8. Decydenci akademiccy powinni o wiele śmielej korzystać z prestiżu swych funkcji, żeby bronić autonomii uczelni i wolności badań naukowych przed nadmiernym wpływem bądź ingerencją państwa, a także by zapewniane były różnorakie możliwości finansowe realizacji badań, projektów i innych akademickich inicjatyw.

Ponieważ zakres przeprowadzonego badania ograniczały ramy projektowe (grantowe), istnieje potrzeba dalszych, pogłębionych badań o większej skali, obejmujących wszystkie publiczne uniwersytety w Polsce (tj. wszystkie ich jednostki, których domeną jest dyscyplina nauki o polityce i administracji). Jako pożądane jawią się zwłaszcza badania uwzględniające średnio- lub długoterminowe analizy, dzięki którym można by uchwycić już nie tylko „obraz" opinii w konkretnym momencie, lecz także dynamikę zmian w sferze postrzegania i stanowisk politolożek i politologów wobec ich dyscypliny oraz kontekstu, w jakim ona funkcjonuje. Badania longitudinalne są kosztowne i czasochłonne, niemniej wykazują istotny potencjał, jeśli chodzi o przedmiot dociekań w nurcie *the study of political science as a discipline / sociology of political science.*

Bibliografia

American Political Science Association. (2011). *Political science in the 21st century: Report of the Task Force on political science in the 21st century*. https://apsanet.org/Portals/54/files/Task%20Force%20Reports/TF_21st%20Century_AllPgs_webres90.pdf

Blok, Z. (2020). Procesy dewastujące status przedmiotowy politologii w Polsce. W: J. Kornaś, Ł. Danel, R. Lisiakiewicz (red.), *Dylematy rozwoju systemów politycznych Europy i Azji* (s. 13–38). Wydawnictwo Adam Marszałek.

Eisfeld, R. (2012). *Radical approaches to political science: Roads less traveled*. Barbara Budrich Publishers.

Eisfeld, R., Pal, L.A. (red.). (2010). *Political science in Central-East Europe: Diversity and convergence*. Barbara Budrich Publishers.

Filipowicz, S. (2017). Nauka i reformatorzy. Kilka uwag na temat przeprowadzonych w Polsce reform. *Studia Politologiczne*, *46*, 184–197.

Filipowicz, S. (2022). Uniwersytet jako izba przemysłowo-handlowa?. W: M. Karwat i F. Pierzchalski (red.), *Uniwersytet i nauka o polityce. Sprawdziany tożsamości* (s. 165–174). Oficyna Wydawnicza ASPRA.

Janowski, K.B. (b.d.). *O politologii w Polsce... bez retuszu*. Pobrane 2 listopada 2025 z: http://karol-b-janowski.waw.pl/O%20POLITOLOGII%20W%20POLSCE%E2%80%A6BEZ%20RETUSZU.pdf

Janowski, K.B. (b.d.). *Politologii polskiej świat mitów i ułudy*. Pobrane 2 listopada 2025 z: http://karol-b-janowski.waw.pl/POLITOLOGII%20POLSKIEJ%20%C5%9AWIAT%20MIT%C3%93W%20i%20U%C5%81UDY.pdf

Karwat, M. (2021a). Research subject of political science in light of the aspectuality principle. W: M. Karwat, F. Pierzchalski i M. Tobiasz (red.), *Constituents of political theory: Selected articles of the Warsaw school of political theory* (s. 27–47). Peter Lang.

Karwat, M. (2021b). Syndromatic nature of the subject of political science. W: M. Karwat, F. Pierzchalski i M. Tobiasz (red.), *Constituents of political theory: Selected articles of the Warsaw school of political theory* (s. 49–62). Peter Lang.

Karwat, M., Pierzchalski, F. (2022). Wstęp. W: M. Karwat i F. Pierzchalski (red.), *Uniwersytet i nauka o polityce. Sprawdziany tożsamości* (s. 7–12). Oficyna Wydawnicza ASPRA.

Krauz-Mozer, B., Borowiec, P., Ścigaj, P. (2012). *Kim jesteś, politologu? Historia i stan dyscypliny w Polsce*. Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Laska, A. (2023). Cechy charakterystyczne badań politologicznych. W: Z. Blok i A. Stelmach (red.), *Politologia teoretyczna w Polsce. Bilans 50-lecia. Wybrane zagadnienia* (s. 39–49). Wydawnictwo Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

Obacz, P. (2020). Zarządzanie rozwojem kompetencji nauczycieli akademickich: między wsparciem i rozwojem dydaktyki a biurokratyzmem i politykierstwem. W: A. Sajdak-Burska i I. Maciejowska (red.), *Profesjonalizacja roli nauczyciela akademickiego* (s. 169–179). Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Obacz, P. (2023). Renesans czy rozpad politologii? Artykuł postulatywny (wstęp do dyskusji programowej). *Przegląd Politologiczny*, *4*, 237–253. http://doi.org/10.14746/pp.2023.28.4.17

Obacz, P. (2024). Aktualny stan i przyszłość nauki o polityce w Polsce w opiniach członkiń i członków społeczności politologicznej. *Świat Idei i Polityki*, *23*(1), 72–96. https://doi.org/10.34767/SIIP.2024.01.04

Obacz, P., Cichoń, D., Szczerbak, W., Rosowski, T. (2025). *Obecny stan i przyszłość polskiej politologii w opiniach jej przedstawicielek i przedstawicieli. Raport z badania*. Wydawnictwo Libron.

Pierzchalski, F. (2014). Bezbłędna niezgoda – o rozbieżnościach analityczno-badawczych w nauce o polityce. W: P. Borowiec, R. Kłosowicz i P. Ścigaj (red.), *Odmiany współczesnej nauki o polityce* (t. 1, s. 295–313). Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Pierzchalski, F. (2018). „Peryferyjność" polskiej politologii na tle heterogeniczności naukowego poznania. W: R. Sulowski (red.), *Nauki o polityce 2.0. Kontrowersje i konfrontacje* (s. 99–119). Dom Wydawniczy Elipsa.

Pierzchalski, F. (2022). Politolog na rozdrożu: między opium kapitalistycznych filistrów a postawą krytyczną. W: M. Karwat i F. Pierzchalski (red.), *Uniwersytet*

i nauka o polityce. Sprawdziany tożsamości (s. 221–240). Oficyna Wydawnicza ASPRA.

Szewczak, W. (2017). Struktura wiedzy teoretycznej a przedmiot badania politologii. *Studia Politologiczne*, *46*, 48–74.

Ścigaj, P. (2023a). The dispute over the identity of political science. *Teoria Polityki*, *8*, 11–36. https://doi.org/10.4467/25440845TP.23.002.18541

Ścigaj, P. (2023b). Spór o tożsamość nauki o polityce. W: Z. Blok i A. Stelmach (red.), *Politologia teoretyczna w Polsce. Bilans 50-lecia. Wybrane zagadnienia* (s. 13–35). Wydawnictwo Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

Węgrzecki, J. (2023). Metodologiczne dylematy politologii. W: Z. Blok i A. Stelmach (red.), *Politologia teoretyczna w Polsce. Bilans 50-lecia. Wybrane zagadnienia* (s. 85–93). Wydawnictwo Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

Witkowski, L. (2022). Dwanaście „grzechów głównych" w nauce i na uczelniach (przed J. Gowinem i po nim). *Zdanie. Pismo Stowarzyszenia „Kuźnica"*, *3*, 42–50.

Żukowski, A. (2021). Nauki o polityce i administracji – nowa dyscyplina. W: A. Żukowski, W.T. Modzelewski i M. Hartliński (red.), *Podstawowe kategorie nauk o polityce i administracji* (s. 11–26). Instytut Nauk Politycznych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.